

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen

verschijnt eens in de veertien dagen

KOMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Meerkerk; Ds. H. C. van der Ent, Dordrecht - Centrum; Ds. R. Kok, Soest, Ds. H. van Leeuwen, Elburg; Ds. D. Slagboom, Barendrecht; Ds. M. C. Tanis, Sliedrecht-Centrum; Ds. M. Vlietstra, Bunschoten; A. Beukers, Alphen a.d. Rijn; J. van Heteren, Sliedrecht-Centrum en Joh. van der Lee, Alphen a.d. Rijn.

REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13, 4231 BP Meerkerk. Telef. 01837-1357

ADMINISTRATIE:

Joh. van der Lee, Kwartelstraat 74 2406 EP Alphen aan den Rijn, telef. 01720 - 73814, postrek. 70.43.50, t.n.v. de administrateur van „Bewaar het Pand” te Alphen aan den Rijn. Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar. Advertenties f 0,25 per mm. Bij kontrakt korting.

MEDITATIE

„Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten, verre zijnde van mijn verlossing, van de woorden mijns brullens?”

Ps. 22:2

Het is groot en Gode verheerlijkend, als het hart mag spreken van „Mijn God”. En dat kan alleen in en door Christus, want buiten Hem is God een verterend vuur en een eeuwige gloed, bij Wien niemand wonen kan. Daarom het dan ook zo wonderlijk is als de liefde Gods wordt uitgestort in het hart, wat het hart in die liefde aan God verbindt, om Hem ootmoedig te vrezen. Heilbegerig zei Ruth of Naomi: „Uw God, mijn God”. Al de genegenheden van haar hart strekten zich uit om Hem ook deelachtig te mogen worden, gelijk als haar schoonmoeder.

Maar David mag weten, dat de Heere zijn God is en dat hij het eigendom van de Heere mag zijn. En daar gaat het hart van al de levenden heilbegerig naar uit. Waarom het hen dan zo raadselachtig en onbegrijpelijk is, dat deze man vraagt, met al de ernst van zijn hart: „Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten?” En wat mag daarvan toch wel de oorzaak zijn? Maar die is niet in een bepaalde zonde, noch in de verdenkingen van het ongeloof. Hij heeft de Heere niet verlaten, verdenkt Hem niet in Zijn liefde, trouw en macht. De man naar Gods hart staat hier in de volle zekerheid van het geloof. Want hij gaat hier met de vraag van zijn hart tot zijn God. En dat is een geloofsbeproeving, doch niet om het van schuim te zuiveren door kastijdende liefde, maar om het bewijs, dat het zuiver goud is, daar het beeld van Christus er in aanschouwd wordt. Zodat het hier gaat om het zuivere levensbeginsel, dat uit God geboren is, bij het deelachtig worden van de Goddelijke natuur en de inlijving in Christus. En als David vraagt: „Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten?”, dan spreekt hij uit dat zuivere levensbeginsel tot zijn God, in de vrijmoedigheid van het geloof, dat door de liefde werkt.

En toch heeft de Heere David, niet in zijn staat, doch in de stand van zijn leven, verlaten. Wat hem in de gewaarwordingen van zijn hart alleen deed staan. En in die verlatenheid kon hij het met zijn rijke levenservaring, die achter hem lag, en met de staat der genade, die in hem was, niet stellen. Het gemis van Gods zoete gunst en zalige gemeenschap was hem een ondragelijke smart. En dat deed Job in zijn geloofsbeproeving aldus spreken: „Zie, ik ga voorwaarts, zo is Hij daar niet, of achterwaarts, zo verneem ik Hem niet. Als Hij ter linkerhand werkt, zo aanschouw ik Hem niet, bedekt Hij zich ter rechterhand, zo zie ik Hem niet”.

En in het vuur van die zware beproeving begon het goud van Gods genade, dat in hem was, steeds meer te blinken, wat Job deed uitroepen: „Doch Hij kent de weg, die bij mij is, Hij beproeve mij, als goud zal ik uitkomen.” En dat door het kinderlijk vertrouwen op de Heere. En zo was het ook in het hart van David, wat hem deed komen tot het beroep op Gods alwetendheid, terwijl zijn weg als kind en knecht des Heeren liep door de diepte van haat en smaad. Zodat Gods alwetendheid hem tot sterkte was, een steunpunt van vertrouwen. Want door alles heen mocht hij de voetstappen van Christus drukken. Was hij één plant met Hem geworden in de gelijkmaking Zijns doods.

Want hij stond met Hem in de dood der onmogelijkheden, kon zijn ziel daaruit niet opheffen. Maar de Heere wist, dat zijn hart met de onverbreekelijke band der liefde aan Hem verbonden was. Zodat hij tot roem van Gods genade daarin Zijn Goddelijke alwetendheid tot Getuige had. En door Hem alleen kon hij uit die verlatenheid opgeheven worden. Wat David daarvan met zijn hart deed getuigen tegenover al zijn verdrukkers. En dat zou hij niet gekund hebben, zo het zijn werk geweest ware. Maar het ging om het werk van Gods genade, in hem verheerlijkt. Zodat zijn levenskracht was in Gods alwetendheid, waarvan hij alleen in Zijn naam getuigenis kon geven. Wat Job deed uitroepen, tegenover al de verdenkingen, die over hem werden uitgesproken: „Ook nu, zei Job, zie, in de hemel is mijn Getuige en mijn Getuige is in de hoogte.”

En zo mogen Gods kinderen in de dood der onmogelijkheden, waaruit zij zichzelf niet kunnen opheffen, een beroep doen op Gods alwetendheid, en dat is het Gode welbehagelijke beroep op het Hoogste Gerechtshof. Wat door de Heere Jezus is bevestigd met het richterlijk vragen: „Zal God dan geen recht doen aan Zijn uitverkorenen, die dag en nacht tot Hem roepen, hoewel Hij lankmoedig is over hen?” Dat is „langzaam” schijnt daartoe te komen, om door het straffen der goddelozen „Zijn uitverkorenen te verlossen”. En de hoop der bedrukten op die verlossing vergeet de Heere niet, want Hij is de Getrouwe, Die niet laat varen het werk van Zijn genade.

En daar de Heere met Zijn volk is in het vuur der beproeving, betoont dit geloof de heilige veerkracht der liefde, zodat zij in hun levensbeginsel en levenskracht er door gesterkt worden. „Ziet zo Hij mij doodde”, zegt Job, „zou ik niet hopen?” Waarop hij laat volgen: „Ook zal het mij tot zaligheid zijn”. En dat, om de Heere eeuwig te verheerlijken. Want daarin lag zijn levensdoel vast.

Maar desniettemin getuigt David met zijn vragen: „Mijn God, mijn God, waarom verlaat Gij mij”, van de innige zielesmart der liefde, als hij verder zegt in zijn vragen: „verre zijnde van mijn verlossing, van de woorden mijns brullens?”. Zijn grootste vijanden, zonde, Satan en ongeloof, zij weten dat zijn God hem in deze verlatenheid der beproeving heeft gesteld. Wat de vijanden in haat tegen het nieuwe leven der genade deed brullen van vijandschap. Want zij dachten hem daarin voor altijd ten prooi te hebben. Maar de helse woorden, die door hen worden uitgebruld en kwamen tot in zijn hart, mocht hij wederstaan, om die niet over te nemen om ze uit te spreken. Zodat hij in de kracht der genade, door een verborgen ondersteuning, zijn zelfbeheersing tegenover die helse vijanden mocht behouden. En daaruit de kracht ontvangen, om die te wederstaan, door te denken aan en uit de verlossing, die in Christus is. Al was het ook, dat hij de zoete inspraak van de mond des Heeren bij dag en bij nacht moest missen. Want zijn levensdoel lag in die verlossing door Christus. Hij toch was hier op aarde gast en vreemdeling, door het zoeken van de dingen die boven zijn. Waarvan door hem in de vorige psalm gezongen werd: „O Heere, de koning is verblijd over Uw sterkte en hoezeer is hij verheugd over Uw heil! Gij hebt hem zijns harten wens gegeven en de uitspraak zijner lippen hebt Gij niet geweerd. Sela”.

Ja, hij heeft er een zoete voorsmaak van

VAN DE ADMINISTRATIE

Daar onze Ontmoetingsdagen ook voor de Administratie zeer belangrijk zijn, willen wij gaarne onderschrijven, de opwekkende woorden van Ds. Blom, dat wij elkander D.V. zaterdag 21 april a.s. in grote getale weer op de bekende plaats in Sliedrecht mogen ontmoeten. Het is tot bemoediging om ons werk voor „Bewaar het Pand” voort te zetten. Ook ditmaal mogen wij weer doorgeven, dat 8 nieuwe abonnees konden worden genoteerd, terwijl wij aan giften en overbetalingen mochten ontvangen f 676,50. Voor alles onze dank, en we blijven bij de voortduur in alles de uitgave van ons blad bij u aanbevelen. Ook ditmaal ontvingen wij diverse nrs. (1-3-79) retour met de mededeling van de P.T.T., vertrokken, adres onbekend, waarom wij vriendelijk blijven verzoeken, zend mij bij verhuizing direct een adreswijziging. Dat spaart veel werk en onnodige porto kosten. Afgesproken.

Adm. adres „Bewaar het Pand”, Kwartelstraat 74, Alphen a/d Rijn, giro 70.43.50.

v.d. L.

P.S. Wie kan mij helpen aan het juiste adres van J. A. Bosman, Bloemstraat 1, Elburg 9. Bij voorbaat dank!

gehad in zijn hart, toen hij mocht uitroepen en er van zingen: „Verhoog U, Heere in Uw sterkte, zo zullen wij zingen en Uw macht met psalmen loven”. En dat heeft de Heere Zijn kind en knecht geschonken tot voorbereiding, om gesterkt door Zijn kracht, staande te blijven in deze zo zware beproeving, zijnde in de hand des Heeren.

En zo kon de profeet Jesaja, het verdrukte en bedrukte volk, door de inspiratie van de Heilige Geest vertroosten: „Alle instrument, dat tegen u bereid wordt, zal niet gelukken en alle tong, die in het gericht tegen u opstaat, zult gij verdoemen, dit is de erve der knechten des Heeren, en hun gerechtigheid is uit Mij, spreekt de Heere”.

En daar Gods kinderen door de verheerlijking van Zijn genade in het hart, het beginsel der eeuwige vreugde mochten ontvangen, zien zij bij dat licht door alles heen, op de volkomenheid van de verlossing, die in Christus is.

Maar David had in al zijn lijden, waarvan hij spreekt in deze psalm, inzonderheid het oog op de lijdende Borg Jezus Christus. En dat in zijn profetisch spreken en leven uit de lijdende Borg, als type van Christus, om de profetie te vervullen.

Hij heeft door de volle diepte der Godsverlating heen de weg gebaad naar het hart des Vaders. En dat met de uitroep: „Mijn God! Mijn God! Waarom hebt Gij Mij verlaten?” Want deze vraag kwam niet op uit het niet weten, maar hier uit, daar Zijn God in het komen tot Hem met Zijn offer, het alleen kon bewijzen, door Hem op te nemen in Zijn volle gemeenschap, en dat met Zijn volk. Want in de smart van de totale Godsverlating was Hij één met Zijn volk. Zodat Hij als Borg en Zaligmaker vanuit deze totale Godsverlating, met Zijn offer ging tot de Vader, zeggende: „Vader in Uw handen beveel Ik Mijn Geest”. En dat de Vader Hem in het komen tot Hem met Zijn offer, in de volle liefde van Zijn hart omhelsd heeft, blijkt uit Zijn opwekking om onze rechtvaardigmaking. Zodat het hart, dat leert buigen voor de majesteit van Gods rechtvaardigheid, met de bekentenis, het oordeel van de eeuwige verlatenheid waardig te zijn, dan hierin een deur der hope ontvangt, tot bevrijding van het oordeel, om gesteld te mogen worden in Gods zoete gunst en zalige gemeenschap.

En naarmate het hart dan van dag tot dag, steeds dieper leert buigen voor de majesteit

van Gods rechtvaardigheid, daar wij ons door onze moedwillige ongehoorzaamheid van God kwamen los te scheuren, wordt de Borg Jezus Christus, het hart in Zijn borgtochtelijke verlatenheid steeds meer dierbaar. Wat Paulus in aanbidding deed uitroepen: „Zo is er dan nu geen verdoemenis voor degenen, die in Christus Jezus zijn, die niet naar het vlees wandelen, maar naar de Geest”. Maar desniettemin is en blijft de zonde in zichzelf altijd verdoemelijk, om die destemee te haten en te vlieden, in diepe verootmoediging voor Gods aangezicht, opdat het wandelen naar de Geest op de leerschool van Christus in Zijn kracht zou mogen worden betracht. En dat in het jagen naar de volmaaktheid, waartoe Christus het hart gegrepen heeft, om het te brengen uit de duisternis tot Zijn wonderbaar licht. Om zo daarvan in het leven met Hem te mogen getuigen.

Soest

R. Kok

VAN DE REDACTIE

1. Ds. H. C. Van der Ent. Het doet ons goed aan onze lezers te kunnen melden, dat de Heere het met onze vriend en medewerker naar ziel en lichaam wel maakt. We bezochten hem in het ziekenhuis en het was goed daar te zijn. Ds. Van der Ent hoopt er zelf wel over te schrijven, dat de Heere goed is. Mogelijk kan hij al voor het volgende nummer van ons blad iets klaar maken. We hopen het van harte. Ook in dit nummer komt een vervolg-artikel over Filemon voor. Dat is daaraan te danken, dat onze vriend niet wacht tot het laatste moment met zijn arbeid voor Bewaar het Pand.

2. Gideon. Er komen nog regelmatig bestellingen binnen. Dat vinden we erg verblijdend. Uit mededelingen van de uitgever maken we op, dat ook van andere zijde veel bestellingen binnenkomen, zodat er bij verschijning van het boek heel veel exemplaren hun weg naar de bestellers zullen kunnen vinden. We hebben de drukproeven van de eerste 200 blz. in huis. Het is een heel werk om die na te zien, maar er wordt spoed mee betracht. Binnenkort zal het boek op de markt komen. Dus, men haaste zich om een of meer boeken bij ons te bestellen. Dat kan nu nog voor de voor-inteken-prijs van f 37,50 per ex. U weet het: Bestellingen kunnen schriftelijk of telefonisch bij mij geplaatst worden.

B.

DE DORDTSE LEERREGELS

16e les.

HOOFDSTUK I, art. 9.

Wanneer we al meer induiken in de leer van de Remonstranten, blijkt ook al meer, dat in die dwaalleer *niets* overblijft van de vrijmachtige verkiezing Gods, zoals de Bijbel die leert en openbaart.

Wel spraken de Remonstranten steeds van „genade”, maar die bestaat bij hen alleen in naam, in feite als „helpende” genade, zoals eerder de Roomse kerk stelde.

Zoals uit de leerstellingen van de Remonstranten blijkt, gelijkt zeer veel op de oude leer der waarheid, wat verschillende uitdrukkingen en zinsneden betreft, maar in wezen zijn het menselijke verzinsels en valse voorstellingen van Gods Woord. Lees maar wat de Dordtse Leerregels schrijven in hun VERWERPING DER DWALINGEN O.a. in artikel IV:

Die leren: „Dat in de verkiezing tot het geloof deze voorwaarde vooraf vereist wordt, dat de mens het licht der natuur recht gebruike, vroom zij, klein, nederig en tot het eeuwige leven geschikt, gelijk alsof aan die dingen de verkiezing enigszins hingen”.

Artikel V:

Die leren: „Dat de onvolkomene en niet beslissende verkiezing van bijzondere personen ter zaligheid geschied is uit het voorgezien geloof, bekering, heiligheid en godzaligheid, die of eerst begonnen of ook een tijd lang geduurd hebben; maar dat de volkomene en beslissende verkiezing geschied is uit de voorgeziene volharding ten einde toe in het geloof, bekering, heiligheid en godzaligheid; en dat dit is de genadige en evangelische waardigheid, waarom hij, die verkoren wordt waardiger is dan hij, die niet verkoren wordt: en dat dien volgens het

geloof, de gehoorzaamheid des geloofs, heiligheid, godzaligheid en volharding niet zijn vruchten van de onveranderlijke verkiezing ter heerlijkheid, maar dat het zijn voorwaarden, die vooraf vereist en als volbracht zijnde, voorzien zijn in degenen, die ten volle verkoren zullen worden en oorzaken, zonder welke de onveranderlijke verkiezing ter heerlijkheid niet geschiedt”.

Artikel VI:

Die leren: „Dat niet alle verkiezing ter zaligheid onveranderlijk is, maar dat sommige uitverkorenen, niettegenstaande enig besluit Gods, kunnen verloren gaan, en ook eeuwig verloren gaan”.

Deze dwalingen komen hierop neer:

- a. Dat God voor Zijn verkiezing bepaalde VOORWAARDEN stelt waaraan de mens eerst dient te voldoen en waardoor hij zich kan **geschikt maken** tot het eeuwige leven; deze voorwaarden zijn o.m. geloof, gehoorzaamheid, vroomheid.
- b. Dat daarom de verkiezing berust op een „voorgezien geloof en goede werken”;
- c. Dat God verkoren heeft degenen, die in geloof en gehoorzaamheid VOLHARDEN

Uit de dwalingen van de Remonstranten blijkt dus duidelijk, dat de Goddelijke verkiezing krachtens Gods eeuwige besluit *afhangt* van de goede kwaliteiten, die er nog in de mens zijn en die hij nog kan tonen. „Het licht der natuur recht gebruike, vroom zij, klein, nederig en tot het eeuwige leven geschikt”.

Is zulks niet in lijnrechte tegenspraak met wat Gods Woord zegt? Zie Romeinen 3:9-20. Daar schrijft de apostel:

„Wat dan? Zijn wij uitnemender? Ganselijk niet!”

„Gelijk geschreven is: Daar is niemand rechtvaardig, ook niet één; daar is niemand, die verstandig is, daar is niemand, die God zoekt; allen zijn zij afgeweken, tezamen zijn zij onnut geworden.”

Wel spreken de D. Leerregels in hoofdstuk III/IV, artikel IV van „Enig licht der natuur, dat na de val in de mens nog overgebleven is”. Maar daarmee bedoelden onze vaders niet, dat de mens nog in staat zou zijn, enige GEESTELIJKE werkzaamheden te verrichten. O neen! Zij verstonden onder dit „Enig licht der natuur”, dat de mens, ondanks zijn diepe val en verdorvenheid, nog redelijk, zedelijk schepsel is, tot beoefening van natuurlijke dingen, zoals van het onderscheid tussen hetgeen eerlijk is en oneerlijk is.

Dit stellen van „voorwaarden” tot de verkiezing vinden we terug in de oude leer van het semi-Pelagianisme, zoals we zien in de Rooms-katholieke leer van de „verdienstelijkheid der goede werken”. Zoals we reeds zo even opmerkten, spreekt Rome ook van genade, maar in wezen is dit voor Rome „helpende” genade. God doet wat en de mens zelf. Zo ligt dat ook in de Remonstrante leer.

Het „voorgeziengeloof en goede werken” van de Remonstrantse leer wil zeggen, dat God van eeuwigheid heeft gezien en geweten, *wie* er in Hem zouden geloven en toen heeft Hij dié uitverkoren.

Zeër zeker heeft God dat geweten. „Gode zijn al Zijn werken van eeuwigheid bekend”. (Handel. 15:18). Maar dat „weten” Gods berust op Zijn *besluit*, dat is der verkiezing.

We herinneren ons uit onze jeugd jaren, toen we in Den Haag catechisatie kregen van de Leidse predikant, wijlen Ds. Joh. Jansen, dat hij de vraag stelde „besloot God omdat Hij wist of wist God omdat Hij besloot?”

Deze vraag betrof dus de Remonstrantse leer over een verkiezing uit voorgezien geloof en goede werken. Ja, een pittige vraag. En zulke kernachtige vragen deed hij meer. Wat zou uw antwoord geweest zijn? Het juiste is dus: God wist omdat Hij besloot! D.w.z. Gods vooruit-zien berustte op Zijn eeuwige besluit.

Met dit „vooruit-zien” Gods aangaande het geloof zagen de Remonstranten bijzonder op de VOLHARDING van het geloof blijkens artikel V van hun dwalingen.

Volgens hen kan bijvoorbeeld een TIJDGELOVIGE wel verkoren zijn en toch niet *zalig* worden, omdat hij niet *volhardt* in het geloven. Zoals we reeds in een vorige les erop gewezen hebben, stelden de Remonstranten tweërlei verkiezing: een veranderlijke of algemene en een onverander-

lijke en onherroepelijke beslissende verkiezing als een persoonlijke verkiezing. Deze verkiezing betreft dus volgens hen degenen, van wie God wist, dat zij zullen VOLHARDEN in hun geloof. Die kunnen dan wel een ONvolkomen geloof hebben, maar God rekent zulk een onvolkomen en onvolmaakt geloof toch als een volkomen en volmaakt geloof en een volkomen gehoorzaamheid. (Verw. der dwal. hoofdstuk I, artikel III: Die leren enz.)

Zo schrijven de Remonstranten in artikel II (zie ook „Verwerping der dwalingen”) „Dat er een andere verkiezing is tot het geloof (bedoeld als een VOLHARDEND geloof), een andere tot de zaligheid, also, dat de verkiezing tot het rechtvaardigmakend geloof kan zijn zonder de beslissende verkiezing tot zaligheid.”

Zeër terecht schrijven onze D. vaders hierbij:

„Want dit is een gedichtsel van 's mensen hersenen, buiten de Schrift verzonnen, waardoor de leer der verkiezing verdorven en deze gulden keten van onze zaligheid verbroken wordt”. Zij halen hierbij de tekst aan van Rom. 8: 30: „Die Hij te voren verordineerd heeft, dezen heeft Hij ook geroepen” enz.

Ja, een en ander is wel wat moeilijk te volgen voor ons, eenvoudigen, maar het zij nog eens onderstreept, dat de Remonstranten heel de verkiezing en zaligheid legt in de handen van de mens! Want de mens moet uiteindelijk zelf de beslissing nemen om te geloven.

Maar zouden dit alleen de Remonstranten doen?

Ach, wat ligt hetgeen de Remonstrant leert ook diep in ons aller hart.

Wat probeert (ja, ook de rechtzinnige mens!) toch altijd weer uit een verbroken werkverbond zalig te worden, door een uiterlijk betrachten van de werken der wet. Is u, lezer(es), ook al hier achter gekomen door ontdekkend licht?

Zijn onze deugden al een wegwerpelijk kleed geworden bij het zien van Gods heiligheid? Dat is noodzakelijk. Verlichte Gods Geest ons verduisterd verstand daartoe. Dan zullen we ook het heilgeheim gaan verstaan: zalig te worden alleen *uit genade*! Leert Gods Geest dat alles volledig verstaan in één moment?

Ach, wat heeft de Heere (menselijk uitgedrukt) een werk, om achter dit heilgeheim te brengen. En waarom? Wel, omdat het bekommerd-gemaakt hart wetend nog zoveel z.g.n. voorwaarden stelt. Dan moet ik eerst dit weten of dat...en dan mag ik 't geloven. Thomas was hiervan een voorbeeld....„Indien ik in Zijn handen niet zie het teken der nagelen....ik zal geenszins geloven”. Wat kan de bekommerde niet steeds bezig zijn, gelijk we in onze vorige les al opmerkten de gronden te zoeken in eigen bevindingen en zo verre van Christus blijven, daar de enige grond der zaligheid toch alleen in Hem ligt. Is dan „bevinding”, niet nodig, zoals velen menen? Zeër zeker wel, maar dan niet als „voorwaarde” doch als *vrucht* uit Christus.

Onze Heidelberger zegt in Zondag 32: „Daarna ook, dat elk bij zichzelf van zijn geloof uit de vruchten verzekerd zij”. Dit houdt ook in: verzekerd zij van zijn verkiezing. In de eeuwige verkiezing ligt oók opgesloten de *weg* der zaligheid in Christus. Want in de eeuwige Vrederaad Gods is die weg vastgelegd, de weg namelijk door Christus gebaad en zoals Hij die Zelf is, gelijk Hij getuigd heeft: „Ik ben de Weg”. Zo is de eeuwige verkiezing dan ook een rijke TROOSTBRON voor Gods volk Artikel IX van de D. Leerregels spreekt daarvan. We lezen immers:

„En diensvolgens is de Verkiezing de fontein van alle zaligmakend goed, waaruit het geloof de heiligheid en de andere zaligmakende gaven, eindelijk het eeuwige leven zelf, als vruchten vloeien; naar het getuigenis van de apostel: „Hij heeft ons uitverkoren (niet omdat wij waren, maar) opdat wij zouden zijn heilig en onberispelijk voor Hem in de liefde”. (Efeze 1:4).

E.

v. L.

ONTMOETINGS DAG D.V. zaterdag 21 april 1979

Pasen valt dit jaar laat. Daarom is ook onze eerste ontmoetingsdag in 1979 enkele weken later dan vorig jaar. In verband met de

langdurige winter, waardoor het voorjaar lang op zich heeft laten wachten, komt dat goed uit. Over enige weken zal het er in ons land wat de natuur betreft anders uitzien dan nu.

We hopen, dat we weer velen mogen begroeten en bovenal, dat we elkaar in Gods gunst mogen ontmoeten. Velen hebben aan vroegere ontmoetingsdagen aangename herinneringen overgehouden.

Het programma ziet er als volgt uit:

Morgensamenkomst aanvang 10.30 uur

Opening: Ds. G. Blom

Spreker: Ds. P. vanZonneveld
over: Tot prijs Zijner heerlijkheid

Slotwoord: Ds. M. Vlietstra

PAUZE

Opening: Ds. A. Baars

Spreker: Ds. H. van Leeuwen
over: Christus' Zelfopenbaring als de Opstanding en het Leven

Slotwoord: Ds. H. C. van der Ent

De bedoeling is, dat we zo ongeveer om 4 uur in de middag weer naar huis kunnen terugkeren. Dat is ook voor bezoekers uit het noorden gunstig. Zij kunnen als alles goed mag gaan op tijd thuis komen.

Het behoeft geen betoog, dat alle vrienden en vriendinnen van Bewaar het Pand en ook anderen van harte welkom zijn.

B.

HET LIED IN DE EREDIENST EN DE SYNODE VAN 1836

1. Waarom over deze zaak?

Bij het doornemen van sommige gegevens uit de geschiedenis van het lied in de eredienst trof mij het besluit van de eerste synode van de Afscheiden Kerken ten aanzien van het lied in de eredienst. Het lijkt me goed om dit besluit gelijk hier door te geven. Dan weet u meteen waar we mee bezig zijn:

„In de bijeenkomsten der gemeente zal men gebruik blijven maken van de gewone berijming der 150 Psalmen Davids en der liederen, die men in de Bijbel vindt, nalatende en werende uit de openbare vergaderingen der gemeente de menselijke gezangen, welke niet in de Bijbel gevonden worden, opdat het werk van mensen niet worde gelijk gesteld met het werk van mannen, die gesproken hebben, gedreven door de Heilige Geest”.

Wellicht vraagt u zich af, wat voor zin of het heeft om met een besluit ons bezig te houden, dat genomen werd door een synode van bijna 150 jaar geleden. Heeft dat onze tijd nog wat te zeggen? Ik zou dat niet graag zeggen van ieder besluit van deze synode. Er zijn er bij die duidelijk „tijdgebonden” zijn. Zo werd op deze vergadering besloten om een verzoekschrift te richten aan de koning om bescherming van de samenkomsten der gemeenten. We weten dat in die tijd deze op allerlei manier werden verstoord. Vandaar dat door de afgevaardigden een adres werd opgesteld voor de koning met de vraag of Zijne Majesteit de eenmaal verkregen rechten en vrijheden beschermen en handhaven wilde. Met dit adres overhandigden ze de Drie Formulieren van enigheid en de Liturgie ten bewijze dat de Afscheidenen de voortzetting op het oog hadden van de kerk der reformatie. Tevens werden de handelingen van deze synode erbijgevoegd om uit te laten komen dat men niets ondernam tegen de openbare orde en veiligheid. Hoe goed of het is hieraan herinnerd te worden en de beginselen, waaruit de Afscheidenen in hun houding tot de Overheid wensten te leven, te zien, toch zal ieder toestemmen dat dit een tijdgebonden besluit was. In deze zin behoeven we vandaag geen besluiten meer te nemen.

Geheel anders is het met het besluit, dat hierboven is weergegeven. Het is een besluit dat in onze kerken is blijven leven. Het is niet moeilijk om dat te laten zien. Op onze synode van 1934 was een verzoek tot samenspreking van de Gereformeerde Kerken. Bedoelde synode wees dat verzoek af en benoemde deputaten om de principiële verschillen nader te formuleren. Die nadere omschrijving werd in een rapport vastgelegd dat grote waarde blijft houden voor de positie van onze kerken, waarmee natuurlijk niet gezegd is dat dit rapport een soort belijdenis naast de belijdenis wil zijn. Wel valt op de begeerte om

bij die belijdenis te blijven. Een van de onderdelen van dit rapport is de behandeling van de praktische bezwaren tegen een eventuele vereniging met de Gereformeerde Kerken. Dan gaat men ook in op de invoering van gezangen door de Gereformeerde Kerken in 1933. Opvallend is het dat dan door onze deputaten in de bredere omschrijving niet teruggegrepen wordt naar de besluiten van de synoden kort na de reformatie, maar juist naar de eerste synode van de Afscheidenen: „Tegen de invoering van gezangen, zoals de Ger. Kerken deden in 1933, heeft de Christelijke Gereformeerde Kerk ook bezwaar. Zij oordeelt als de Chr. Ger. Kerk van 1836 die uitspraak. Dan volgt de uitspraak, zoals we die aan het begin van dit artikel kunnen lezen. Het is mogelijk dat een verwijzing naar de besluiten van de synoden rond de tijd van de reformatie beter geweest was. Er is ook veel voor te zeggen dat dit niet nodig was. De reden voor dit laatste behoeft niet ver gezocht te worden. De eerste synode van de Afscheidenen heeft in de inhoud van dit besluit heel eenvoudig de aansluiting aan de vroegere synoden laten blijken. Daarin kwam mede uit, dat zij geen nieuwe kerk wensten te vormen, die de band aan het verleden miste. Zonder vroegere besluiten over te nemen hebben zij in de bepaling van wat er gezongen wordt in de eredienst die band aan het verleden bewaard. Geen kopie dus van vroeger besluiten maar wel overeenstemming.

Vanuit de overtuiging dat dit besluit ons vandaag nog veel te zeggen heeft worden deze artikelen geschreven. We kunnen het vandaag niet voorbij gaan, als de vraag om gezangen in de eredienst weer opkomt. Ieder, die enigszins thuis is op het kerkelijk erf weet daarvan. Binnen de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, zowel binnen als buiten verband) is er die vraag. Scheen het daar in de eerste jaren na de vrijmaking zo, dat er een streven was tegen de reeds bestaande uitbreiding van de „enige gezangen”, nu is er vraag naar een groter aantal, die óf zal moeten bestaan in een nieuwe gezangbundel (binnen verband) óf in een selectie uit het Liedboek (buiten verband). Tevens is er in onze kerken een vraag naar gezangen, die nader onderzocht worden door een deputaatschap. Het is om meer dan één reden niet onze bedoeling daar nu op in te gaan. Maar wel geloof ik dat het bezien van de achtergronden en de omgeving van deze kerkelijke uitspraak niet voorbijgegaan kan worden bij de overweging van deze vraag. Een eerlijke benadering van het besluit zelf en van de geest, waardoor deze tot stand is gekomen, zal alleen maar winst kunnen betekenen. Geen enkel synodebesluit kan uiteraard grond zijn voor het zingen in de eredienst. Dat is en blijft alleen Gods Woord. Maar dat betekent niet dat we zomaar naast ons neer kunnen leggen wat de kerk in het verleden besloten heeft. Vooral niet als het daarbij ging om de bewaring van dat Woord ook in de eredienst!

Er is nog een reden dat deze artikelen geschreven worden. Er is een bepaalde voorstelling over het lied in de eredienst, die tekort doet aan de betekenis van het besluit, dat we nader hopen te bezien. In het kort kunnen we die zo weergeven: de gedachte dat de Afscheidenen tegen de gezangen in de eredienst waren, is in wezen juist! De enige die principiële bezwaren had van de leidinggevende figuren was ds H. de Cock. De anderen waren niet tegen gezangen, die langs de kerkelijke weg ingevoerd worden en schriftuurlijk van inhoud zijn. Men was alleen tegen de bundel Evangelische Gezangen: de onwettige invoering, de oplegging van boven af, de onschriftuurlijke inhoud van deze liederen. Zo kan men tot de gedachte komen dat de uitspraak van de synode van 1836 aan de Cock te danken was. Het komt er op neer dat het besluit er wél was om in de eredienst geen andere liederen te zingen dan de Psalmen en liederen, die men in de Bijbel vindt, maar dat men feitelijk daarnaast iets anders begeerde. Zo zou er dus in de kerken der Afscheiding een jarenlange praktijk geweest zijn, die in wezen inging tegen de overtuiging dat dit een verarming was van het lied in de eredienst. Hoe het dan mogelijk geweest is, dat het besluit van 1836 in ieder geval al tot 1892 gehandhaafd is, zal toch wel een vraag zijn die om beantwoording roept. Voor mij is het antwoord duidelijk: deze voorstelling is niet juist!

D. Slagboom

UIT DE PRAKTIJK 51

't Is alweer wat jaren geleden, dat wij op huisbezoek waren bij mensen, die nu reeds gestorven zijn, dat wij met elkander spraken over de dingen die voor ons allen zo noodzakelijk zijn gekend te worden op reis door de tijd naar de eeuwigheid. Tijdens ons gesprek werd opgemerkt, dat er in de Psalmen menigmaal gewag gemaakt wordt van de wonderen des Heeren, zo wel in het rijk der natuur als in het rijk der Genade, de dichters prezen en loofden de Heere in de werken Zijner handen, zij waren verwonderd vanwege de wonderen Gods. Maar, zo werd door een der huisgenoten gezegd: wij ontmoeten wel eens mensen bij wie het woord „Wonder” wel schering en inslag schijnt te zijn; sprak men die mensen een tijd geleden of nu vandaag, men hoort hetzelfde geluid, terwijl men onder het aanhoren toch tot de gedachte komt: is dat wel waarheid bij die man, of is dat een stopwoord geworden? Nu vriend, wij begrijpen uw opmerking, maar bedenk dat een mens, al is hij een begenadigd mens, niet vrij is van wisselingen in zijn gestalten. Het gebeurt dat hij zo veel inzicht ontvangt van de wonderen des Heeren, dat hij er zo klein onder is, dat hij het niet opkan, en zich wel weg zou willen wonderen in het stof. Wat heeft hij dan een dierbare gestalte. Maar daar komen weleens andere tijden, dat hij zich aan moet klagen vanwege zijn lauwheid en dat hij geen zicht heeft in de wonderen des Heeren, dan lijkt alles zo gewoon, maar dan is de vreze des Heeren niet overwegend in hem. Vriend, wij hebben zulke mensen ook wel ontmoet. Toen bleven er ook wel vragen over. Wij zien maar aan wat voor ogen is en wat wij horen, maar de Heere ziet het hart aan; wij zijn geen hartenkenners, dat is de Heere alleen; als wij enige kennis door Genade hebben mogen verkrijgen van ons natuurlijk bestaan, dan weten wij dat de Heere Jezus in Zijn woord gezegd heeft, dat wij uit de vader der leugen zijn, en zo lezen wij in datzelfde Woord, dat wij ongestadig in onze wegen zijn, en als zo danig willen wij graag voor onze medemensen wat schijnen; men doet weleens vroom terwijl men het niet is. Wij hebben mensen gekend, die in hun jeugd zeer nauw leefden, van wie menigeen goede gedachten koesterde, maar die in hun verdere leven omkeerden, en alles verlieten, en tot hun bitter einde zich afkeerden van God en Zijn Woord. Wat is het voor ons nodig, dat wij maar veel onszelf onderzoeken of wij ook wezenlijk kennis hebben verkregen aan Het Wonder. De Drieënige God heeft Zich geopenbaard in Zijn Woord als een Heilig, Rechtvaardig, Wonderlijk Wezen, niet te begrijpen voor ons eindig verstand; Wonderlijk in Zijne Schepping en onderhouding van al het geschapene, waarvan de dichter oproept; laat al wat leeft Hem eren, en wat betoont de Heere in de Herschepping wonderlijk te handelen met een in zichzelf doemwaardig zondaar. U hebt, vrouw, ons zo even verteld hoe de Heere U is voorgekomen in Uw jeugd, welke bemoeienissen Hij met U heeft gehad en U te sterk geworden is; maar toen de Heere U zo krachtig in Uw Godsgemis gezet heeft, is het U toen geen onbegrijpelijk wonder geworden, dat de Heilige en Rechtvaardige God naar u heeft willen omzien, en zijn er geen tijden in uw leven geweest, dat u het niet uitdrukken kon van verwondering, dat u wel in het stof wilde kruipen voor de Heere? En denk nu eens verder, wat al voorkomingen, onderwijzingen en leidingen in uw leven hebt U mogen ondervinden, is een ieder van die niet een wonder geweest van Godswege? en hebt u die ook niet als wonder beleefd? Mogen wij niet menigmaal in verwondering zeggen: Heere, wat heeft u toch bewogen om naar mij, zulk een verdorven schepsel, om te zien, en wat gaan dan de genegenheden uit naar de gezegende Borg en Zaligmaker, die de Schuld van al Zijn volk heeft gedragen, en de verzoening heeft te weeggebracht, en die in het dodelijk tijdsgewicht het voor u heeft opgenomen en uw leven gered? En als nu in de stand van het leven er toestanden voorkomen, dat men van zich zelf zeggen moet: wat is het dor van binnen, het is alles zo lauw of koud, zo dat men ook in die weg een walg aan zich zelve krijgt, en het belijft de Heere in deze toestand opening te geven door een terugblik te schenken in het geen Hij verricht heeft, o wat wordt dat wonder weer levendig en groot, Dan wordt bemerkt dat de Heere de Getrouwe is en blijft, niettegenstaande onze

ontrouw en afmakingen. Wij mogen wel zeggen: het wonder wordt al groter, want het is toch de ervaring, hoe meer men mag opdoen van Godswege, hoe meer de zelfkennis beleefd wordt, en men het almeer van de Heere moet leren om in afhankelijkheid van Hem te mogen leven en Hem al onze wegen bekend te maken, en Hem in alle omstandigheden naar ziel en lichaam te benodigen.

De rechte verwondering werkt verootmoediging. Maar wees nu eens eerlijk, vrouwtje, is dat geen aangenaam leven, en wordt de Heere daarin niet hoog geprezen? Ja man, dat zijn geen vreemde zaken, daar heb ik wel wat van mogen ondervinden; terecht hebt u gezegd, dat die verwondering een mens klein en ootmoedig maakt, en dan mag je er mee op de rechte plaats komen, dat is in verwondering voor de Heere, dan krijgt Hij alleen de eer. Wij mogen elkander van harte deze lage plaats voor de Heere toewensen.

J. van Heteren.

VOLK TUSSEN EEUWIGHEID EN EENZAAMHEID

4

Ds. den Butter begint hoofdstuk 4: Verwachting, van het boek dat hij onder bovenstaande titel schreef, aldus:

Is er dan nog hoop? Als de zaken met Israël o staan, is het dan niet hopeloos geworden? Het duurt al zo lang en nog steeds ligt het deksel op hun hart. Nog steeds zijn hun ogen verblind en hun oren toegestopt. Nog steeds verstaan ze zelfs de door hen zo hoog geprezen Mozes niet. Maar als dat dan al zoveel jaren en eeuwen duurt, moeten we dan niet gaan denken dat het wel altijd zo zal blijven? Ziet het er dan niet zeer somber uit? Wie kan na zoveel eeuwen nog verwachting hebben? Moeten we dan toch niet gaan geloven, dat de Heere geen bemoeienissen meer met Israël heeft? Is het dan toch misschien zo, dat Israël geen aparte plaats meer inneemt in Gods heilsplan en dat de taak van Israël volbracht is? Ja, moeten we niet instemmen met hen, die zeggen, dat de kerk in de plaats van Israël gekomen is en dat alles wat vroeger van Israël gold, nu van de kerk geldt en op de kerk betrokken moet worden? Zit er in die gedachtengang toch niet een grote mate van waarschijnlijkheid? En, geeft ook het Nieuwe Testament niet bepaalde aanwijzingen, die in deze richting schijnen te duiden?

Dan stelt Ds. den Butter de vraag: Is de kerk het nieuwe Israël?

Hij eindigt zijn antwoord als volgt:

De zaak is dus zo, dat de kerk niet in de plaats van Israël gekomen is, maar wel samen met Israël erfgenaam van de belofte is geworden. In Ef. 3:6 zegt Paulus dat de heidenen „medeerfgenamen” zijn en „mededeelgenoten” van Gods belofte in Christus. Maar dan moeten we het woord „medeerfgenamen” niet veranderen in „erfgenamen”. Dat laatste zou betekenen dat de heidenen de enige erfgenamen zijn geworden, terwijl het woord „medeerfgenamen” aanwijst, dat de heidenen erfgenamen zijn samen met Israël. De belofte heeft nu dus twee adressen.

Vervolgens schrijft Ds. den Butter over: twee adressen, niet twee volken. We achten het van belang wat hij hier zegt ten dele over te nemen.

Als gesteld wordt - aldus de schrijver - dat de belofte sinds Pinksteren twee adressen heeft, dan wil daarmee niet tegelijkertijd gezegd, zelf niet gesuggereerd zijn, dat er twee volken van God zijn. De gedachte van de twee volken van God, die allebei de enige ware God dienen, zij het op een verschillende manier, is niet Bijbels. De Bijbel kent maar één volk van God. Er is maar één weg tot God en er is maar één Middelaar tussen God en mens. Er is maar één Naam onder de hemel gegeven waardoor wij moeten zalig worden (Hand. 4:12).

Met deze waarheden staat de theorie van de „twee volken” op gespannen voet. Het ene volk, de kerk van Jezus Christus, zou God - volgens deze theorie - dienen door middel van de middelaar Jezus. Het andere volk, Israël, zou dezelfde God dienen, alleen zonder tussenkomst van de middelaar. Kan dat? Komt het dan toch allebei goed? Is Jezus de Middelaar voor de gelovigen uit de heidenen alleen? Kan de Jood het stellen zonder Hem?

Nu moet toegegeven worden, dat ook de

kringen, waar men open staat voor die gedachte van „de twee volken” en waar men op grond daarvan het „Gesprek met Israël” propageert, erkennen, dat Jezus Christus de enige Middelaar is en dat geloof in Hem noodzakelijk is. Ook de Jood kan alleen maar zalig worden in en door Jezus Christus. Maar, zo mag dan wel gevraagd worden, is het dan wel voldoende om een „gesprek” met Israël te hebben? Moet de Jood dan niet met alle klem en diepe ernst opgeroepen worden tot geloof in deze Jezus? Is een „gesprek” dan niet veel te vrijblijvend in een zaak die zo belangrijk is dat alle andere dingen daarbij vergeleken, in het niet verdwijnen? De verkondiging van de naam van Jezus als de enige zaligmaker van zondaren is toch het belangrijkste wat er in deze wereld gebeuren kan? Kan dat vervangen worden door een „gesprek”?

Deze vragen mogen en moeten gesteld worden. En hoe wordt daar dan op geantwoord door mensen, die voorstanders zijn van dit „Gesprek met Israël”? Ik vond een frapperend voorbeeld in het boek van Rik Valkenburg, getiteld „Gesprekken in Jeruzalem”. De schrijver is in dat boek in gesprek met o.a. ds. C. B. Bavinck, op het moment van dit interview in Nes Ammim. In het begin van dit interview concentreert Valkenburg zich in zijn vraagstelling op het punt, waar we nu ook mee bezig zijn, namelijk de exclusiviteit van Jezus als Zaligmaker. Ds. Bavinck stelt dan dat in het „gesprek met Israël” Joden en Christenen gelijkwaardige partners zijn. Op de vraag of een Jood zalig kan worden door Jezus alleen, luidt het antwoord: „Ik geloof, dat ook een Jood alleen behouden kan worden door Jezus. Voor mij is het wel een vraag, of hij in dit leven persoonlijk Jezus moet leren kennen en aanvaarden”. Even verderop in dit interview komt ds. Bavinck tot de uitspraak: „Ik blijf van mening, dat niemand zalig wordt buiten Jezus om. Alleen is het voor mij de vraag, is het absoluut noodzakelijk dat men zich dat bewust is”.

Enerzijds wordt hier dus volgehouden dat er geen zaligheid is buiten Jezus om. Anderzijds wordt echter ruimte open gelaten voor de mogelijkheid dat iemand niet persoonlijk en niet bewust in Jezus gelooft. Kan dan de Jood misschien onbewust in Jezus geloven, terwijl hij Hem bewust verwerpt als Messias? Is er dan een volk Gods in deze wereld, dat zalig wordt door een bewust geloof in Jezus Christus en een ander volk, dat zalig wordt door Jezus Christus zonder dat men zich dat bewust is? Als dat zo is, dan is ook de noodzaak vervallen van een prediking „met bevel van bekering en geloof”. Dan kun je inderdaad volstaan met een „gesprek”. Maar hoe wordt dan recht gedaan aan de exclusiviteit van Jezus Christus als enige Zaligmaker?

Neen, er zijn geen twee volken Gods. Er zijn wel twee adressen. Wat de Heere aan Israël heeft toegezegd, is nog steeds Israëls bezit. Alles wat de Heere aan heil en genade heeft laten voorzeggen, wordt nog steeds tegen Israël gezegd. Zovele beloften als er zijn, ze zijn nog steeds Israëls bezit en ze gaan met Israël mee de eeuwen door en God weet wegen en middelen te vinden om Zijn woorden in vervulling te doen gaan.

Maar diezelfde woorden gaan nu ook met de kerk mee. Ook de kerk wordt aangesproken. Ook de kerk krijgt de belofte dat de Heere haar stenen gans sierlijk zal leggen en dat Hij haar op saffieren zal grondvesten. Al wat eerst tot Israël gezegd was en wat nu nog tot Israël gezegd wordt, wordt nu ook tot de kerk gezegd. „Medeerfgenamen” was het woord dat Paulus gebruikte. „Mededeelgenoten” was een ander woord van de apostel. De kerk deelt met Israël in dezelfde beloften. Dat is bedoeld met twee adressen.

De schrijver gaat nog verder en komt dan tot deze uitspraak: Het is niet zo, dat we gedwongen zijn een keus te maken tussen de theorie van de kerk als een intermezzo en de opvatting dat de kerk de plaats van Israël inneemt. Er is nog een andere weg; een uitnemender weg, naar ik meen.

Dan volgt een paragraaf: een zijstroom?

Het moge waar zijn - aldus Ds. den Butter -, dat noch Luther noch Calvijn enige toekomst zagen voor de Joden, niet nationaal en niet geestelijk, andere reformatoren stonden niet helemaal afwijzend tegenover deze gedachte. Onder hen treffen we aan Martin Bucer en Theodorus Beza.

En wat te denken van diverse godgeleerden

uit de zogenaamde „Nadere Reformatie”? Wat Wilhelmus à Brakel geschreven heeft in zijn „Redelijke Godsdienst”, waarin hij in deel 3 ook een exegese geeft van Rom. 11, is misschien nog wel bekend. Brakel zegt ronduit dat hij gelooft in de toekomstige bekering van de Joden als natie. Maar Brakel was zeker niet de enige.

Ds. den Butter haalt verschillende schrijvers aan en zegt dan:

Welnu, zoals er in de na-reformatische periode in Holland een sterke verwachting leefde ten aanzien van een geestelijk en nationaal herstel van de Joden, zo heeft ook het Puritanisme zo'n verwachting gekend. Ja, het moet gezegd worden, dat deze verwachting nog sterker was aan de andere kant van de Noordzee dan aan deze kant.

Voor deze keer moeten we het hierbij laten.

B.

VOOR DE JEUGD

Beste Jongelui!

De brief van Paulus aan Filemon. 40

„Ik, Paulus, heb het geschreven met deze mijne hand, ik zal het betalen; opdat ik u niet zegge, dat gij ook uzelfen mij daartoe schuldig zijt”.

Fil.:19

We hebben de vorige keer geprobeerd jullie er iets van te doen begrijpen, wat er in het hart van Onesimus wel niet moet zijn omgegaan, toen hij via de brief van Paulus aan Filemon vernam, hoeveel Paulus voor hem over had.

Het kan niet anders, of grote dankbaarheid heeft zijn hart jegens Paulus vervuld. En als je Onesimus zoudt hebben gesproken, en je zoudt hem naar Paulus hebben gevraagd, hij zou ongetwijfeld niets anders dan een goed gerucht van Paulus hebben verbreid. Diepe dankbaarheid vervulde zijn hart.

En dan natuurlijk niet alleen ten opzichte van Paulus, doch veel meer nog ten opzichte van de Heere Jezus Christus, die niet alleen voor zijn natuurlijke schuld had geboet, maar die ook al zijn geestelijke wanbedrijven had vereffend, en dan bij God.

Ik geloof, als het geschrevene mag worden beleefd, dat het er niet anders naar toe gaat. Als je mag geloven, omdat je het met ogen des geloofs hebt gelezen, dat de Heere Jezus voor jullie de schuld betaald heeft, dan kan het niet anders, of er rijst voor deze alles betalende Borg, een diepe dankbaarheid op in het hart. Wat moet je dan de Heere vergelden, voor al Zijn weldaden aan jou bewezen? Je hebt Hem dan hartelijk lief. Want, zo leeft het dan van binnen, die Heere is al mijn liefde waardig....Hij die alles voor jou betaalde, is je dan ook alles waard. Je zoudt dan je hele leven wel in Zijn dienst willen besteden. Je gaat dan de zonden haten en de wereld verlaten, en je oude natuur doden, om dan in een nieuw Godzalig leven te gaan wandelen. Dat wordt dan de lust van je hart.

Dan is op dat moment ook de twijfel verdwenen. Want in het geloof zelf is geen twijfel. Dat wil natuurlijk niet zeggen, dat de gelovige nooit twijfelt. Dat komt maar al te veel voor. En...twijfel is zonde, vergeet dat nooit.

Want het houdt God verdacht, terwijl Hij toch boven alle verdenking verheven is.

Als de zodanigen, die des Heeren woord echt eens hebben mogen geloven, over de Heere spreken, dan zullen zij niet anders dan goed van de Heere kunnen spreken. Dat kunnen jullie wel begrijpen. Degene die je liefhebt, daar hoor je graag goed van; en daar spreek je graag goed van.

Wat komt dat echter weinig voor.

Daar wordt veel gesproken over allerhande zaken. Ook over kerkelijke zaken. Doch over de Heere, en dan vanuit de beleving, zul je zelden iets goeds vernemen. En dan niet, omdat er niets goeds van te vertellen is, maar omdat men er zo weinig van beleefd heeft. En dat is natuurlijk een kwalijke zaak. Want als men wat meer van de goedertierenheden des Heeren beleefde, de mond zou er zeker van overlopen. Want waar het hart vol van is, daar loopt toch de mond van over?

Het leven is dan in bepaalde opzichten echt niet zo moeilijk. Ik schrijf dat zo, omdat ik nogal eens jonge mensen ontmoet, die het zo moeilijk vinden. Om een voorbeeld te noemen. Laatst sprak ik met een meisje, dat zich echt wel geïnteresseerd betoonde. Toch vond ze het moeilijk, want ze had burens en

5. Henrietta (3)

Weer kwam dezelfde vraag, plechtiger en als het ware voorafgegaan door een „niettegenstaande”. Ik was verkild op een wijze, die ik niet beschrijven kan, maar ik probeerde als het ware het laatste woord te hebben. Toch diende zij zich aan en ik moest verder gaan, terwijl zij onbeantwoord in mijn hart klonk. Dat gaf een vreselijk gevoel. Ik dacht, dat het van de vijand kwam en deed haar verdwijnen door er gedurig tegen te vechten.

De tweede gebeurtenis was net voor een avondmaalsdienst. Ik had mezelf de hele week voorbereid met langdurig zelf-onderzoek. Als ik mij goed herinner was ik bezig in een ernstig gebed en had ik God gezegend, dat Hij mij bekwaamd had mijzelf aan Zijn dienst te wijden. Op dat ogenblik werd ik een innerlijke overtuiging gewaar, dat al mijn godsdienst was om tot niets te worden - om geheel te worden vernietigd. Ik dacht, dat zij voortkwam uit mijn inbeelding en probeerde onverschillig een andere kant uit te kijken, maar zij nam toe tot een positieve aankondiging van de vreselijke waarheid, want zij was toen vreselijk voor mij, daar ik dacht, dat zij een volledige afval van de genade was.

Het verschrikkelijke gevolg hiervan bleef mij lang bij; in werkelijkheid heeft het mij nooit geheel verlaten, want ik geloof, dat het hopeloze gevoel, dat het mij gaf, meehield om mij moedeloos en radeloos te maken in de geestelijke afwijking die kort daarop volgde. In nog een paar weken bevond ik, dat ik alle genoeg in de godsdienstige plichten had verloren. Langzaam aan stopte ik met mijn persoonlijk gebed en waakzaamheid en tenslotte werd ik zorgeloos en werelds. Ik had wel tijden van bittere ellende, waarin ik, als het ware midden in de strijd, zocht terug te vinden, wat ik verloren had.

We waren nu naar Buntingford verhuisd en ik was juist twintig jaar oud. Ik verlangde naar mijn aanstaande huwelijk met een zekere hoop, dat als ik de vrouw van een predikant was, het verantwoordelijkheidsbesef mij zou aansporen tot een grote inspanning om mijn godsdienstigheid terug te winnen en te bewaren”.

Dit was dan de Henrietta, die vol toewijding haar man vergezelde naar het sterfbed van John Johnson. Bernard zegt in een van zijn brieven van haar: „Mijn lieve vrouw was voordat ik haar kende tot een wonderbare hoogte van vroomheid opgebouwd, maar toen alles wat ze verkregen had keer op keer tot niets gebracht was, was ze in een zekere wanhoop vervallen, alleen aan zichzelf de schuld gevend”.

Zij vervolgt: „Het was ruim een jaar na ons huwelijk op 5 mei 1830, dat ik het terugkeren van een blijvende verontrusting over mijn ziel begon te voelen. Ik kreeg die dag een schok bij het horen van het plotselinge overlijden van een werelds, familielid in de bloei van de jeugd en gezondheid. Dit verwekte veel vrees in mijn hart. Ik voelde in die zomer, dat ik in een ergere toestand terecht kwam dan ooit tevoren en de vijandschap van mijn hart was opgewekt in een mate als ik nooit eerder gevoeld had. Soms voelde ik mij verbitterd, als ik het mag zeggen, tegen de Heere, omdat Hij mij geen beter succes gaf in mijn godsdienstigheid. Hierbij kwam, dat sommige van de boeken waar ik het meest

van gehouden had, nu een bittere verontwaardiging in mij opwekten. Ze hadden werkelijk een wettische inslag, maar ik dacht, dat ze zonder fouten waren en dat mijn afkeer alleen tegen het goede was, maar ik kon ze niet tegenhouden. Ik begon in een staat van geestelijke armoede te worden gebracht en daarom haatte ik de opzichters, evenals de Israëlieten die de hoeveelheid stenen zonder stro niet konden leveren. Dit kwam tot zo'n hoogte, dat ik op zekere dag Doddridge's „Toenemingen voortgang” opnam en het kwaad door de kamer slingerde, vast besloten om het nooit op te pakken, waar het ook neer zou vallen. Het kwam boven op een hoge klerenkast terecht en ik kan mij niet herinneren, dat ik het ooit weer gezien heb, al voelde ik mij voor een lange tijd schuldig als ik aan de bovenkant van die klerenkast dacht!

Gedurende dat en het volgende jaar werd mijn toestand hoe langer hoe erger. Langzaam aan verloor ik alle macht om een ordelijk gebed op te zenden, hoe welbespraakt ik vroeger ook was geweest. Ik wilde knielen met mijn hart, dat boordevol was, maar zo donker en verward, dat ik geen twee woorden uit kon brengen en bleef dan voor een lange tijd volledig sprakeloos liggen en stond dan op zonder een woord gezegd te hebben. Ik kan mij goed herinneren, dat , als ik mij bij mijn lieve man beklagde in het dikste van mijn duisternis, hij tegen mij zei: „Ik geloof, dat je op zekere dag bevinden zult, dat op enige wijze eigengerechtigheid ingekomen is, maar ik heb geen licht genoeg om te verklaren hoe”.

Dit kon ik toen niet geloven, want in de letter hield ik Christus voor alles in alles. Iets anders wat hij tegen mij zei en wat ik net zo min kon geloven was: „Ik geloof zeker dat God begonnen is jou iets speciaals te tonen en ik hoop, dat wij beiden in staat zijn er naar uit te zien”. Maar ik scheen zo verblind, dat sommige van de kamers in de pastorie lange tijd nadat we die verlieten in mijn gedachten nog als donkere kamers voorkwamen zonder ramen, vanwege de kwelling, die ik daar doorgebracht had.” (In werkelijkheid staat de oude pastorie van St. Andrews op een open, zonnige plaats bij een wijde bocht in de rivier, die daar beheerst wordt door het slaan van het waterwiel van een zeer oude korenmolen.)

In de lente van 1831 verloor de Pulverbach familie hun geliefde moeder. Bernard en Henrietta maakten met hun eerste kleine dochter Elizabeth, die in januari geboren was, de lange reis naar het noorden. Misschien was het de eerste blik van Henrietta op Shropshire en toen de koets de Church Stretton vallei inreed moesten de prachtige glooiende heuvels, fris met april-groen, zeker indruk op haar gemaakt hebben, vooral na de enorme open landschappen rondom Buntingford. Ze had Mercy al ontmoet, want Mercy schrijft over haar reis naar Buntingford in het jaar van Bernards trouwen, (misschien naar de bruiloft zelf?, naar Cambridge (de familie Farish) en Hertford. Maar met welk een belangstelling moet zij de anderen ontmoet hebben.

Elizabeth, de oudste, was net terug van Leeds, waar tante Charlotte Fawcett overleden was, haar zuster Mevr. Gilpin slechts drie weken voorgaande.

Voordat ze stierf zei Mevr. Gilpin: „Ik ben niet triomfantelijk zoals die lieve zuster van mij, maar ik heb vrede. Er was een wolk, maar die is voorbij getrokken, die is voorbij getrokken.

daar mochten de kinderen niets van, vooral niet op zondag. Ze moesten de gehele dag met een boekje in een hoekje zitten. En ze kon zich echt niet voorstellen, dat God dat nu van een mens vroeg.

Wat moest ik haar daarop antwoorden? Ik zei: Och, kind, het is net zo moeilijk als we het zelf maken. Vrees God, en doe wat je wilt! Dat kon ze echt niet zo gauw verwerken. Ze moest er even over nadenken. Ik heb ze toen maar geholpen en gevraagd of ze ook getrouwd was, dan wel verkering had. Het laatste was het geval. Ik zei: Nu, je doet toch ook niet graag datgene wat hij, die je liefhebt, niet wil? Neen van zelf niet. En omgekeerd lag het precies zo.

Ik zei: Zo ligt het nu ook geestelijk. De liefde zoekt altijd te behagen. Als je de Heere liefhebt, dan zoek je de Heere te behagen en dan ga je vragen, wat de Heere wil, dat je doen zult. Dan krijg je alles lief wat des Heeren is. Je krijgt Zijn dag lief, Zijn Woord, Zijn geboden, Zijn volk; en je gaat alles haten, wat de Heere haat. Dan zijn er echt geen problemen.

Zij begreep dit wel, maar vond het al met al toch nog moeilijk. Ik moest het haar toegeven, dat het allemaal niet zo eenvoudig was in de praktijk van het leven, als het leek. Doch dit komt dan hier vandaan, omdat elk mens, ook een bekeerd mens, een bestaan met zich om blijft dragen, dat verkeerd is. Paulus noemt dat het „vlees”, dat zich der wet Gods niet onderwerpt. Het wil nooit wat God wil. Ik vertrouwde haar toe, dat ik de gehele zondag door moet brengen in de dienst des Heeren. Wat wil je ook anders van een dominee verwachten?

En als ik 's avonds de rekening opmaak, dan

schiet er niets anders dan schuld over. Want de allerheiligste heeft nog maar een klein beginsel van de nieuwe gehoorzaamheid. Het eind van het gesprek was, dat ze mij best wel eens zou willen horen preken. Nu de deuren van de kerk staan elke zondag open. Wat dat betreft, is ze hartelijk welkom. Het Woord is ook in haar hart gezaaid. Laten we hopen dat het rijke vruchten voortbrengt. Wat ik bedoel is dit, dat als er liefde in het hart tot de Heere leeft, uit oorzaak van alles wat de Heere voor je gedaan heeft, dan zijn Zijn geboden echt niet zwaar. Dan is Zijn juk zacht, en Zijn last licht. Dan is Zijn dienst een liefdedienst, die nog nooit heeft verdrotten. Ik hoop dat jullie het allemaal hartelijk „amen” op mogen zeggen.

De tekst is nog niet uitgeput. Ik hoop dat jullie nog wat geduld op kunnen brengen, om nog een ogenblik je aandacht aan het volgende te geven.

„...opdat ik u niet zegge, dat gij ook uzelf mij daartoe schuldig zijt.” Wat bedoelt Paulus daar eigenlijk mee te zeggen tot Filemon?

De zin is wat gedrongen, en niet zo dadelijk doorzichtig. Toch is het ook weer niet zo moeilijk.

Paulus heeft geschreven dat hij aan Filemon alles betalen zou. De vraag zou kunnen worden gesteld, of Paulus een zodanig vermogend man geweest is, dat hij dat kon doen. We kunnen dit niet bevestigend beantwoorden. Hij zal met aardse goederen niet al te rijk bedeeld zijn geweest.

Waarom spreekt hij dan zo royaal?

De verklaring is deze. Paulus wil het betalen, doch rekent er op, dat Filemon dat niet van hem vergen zal. Zou hij het toch doen, dan

was dit zijn goed recht. Maar, zo wil Paulus dan in het vervolg zeggen, bedenk Filemon, dat ik dan op jouw ook nog een vordering heb, en dan uit andere oorzaken. Jij bent jezelf aan mij schuldig. Want God heeft mij willen gebruiken om jou tot bekering te brengen. En dat moet je zoveel waard zijn, dat je mij daarvoor zoudt moeten dienen. Met andere woorden: Uit oorzaak van de geestelijke weldaden die je middellijkerwijs van mij hebt mogen genieten, ben je verplicht mij met je natuurlijke goederen te dienen.

Paulus had zich verplicht gesteld t.o.v. Filemon en nu laat hij Filemon weten dat hij ook verplichtingen heeft tegenover Paulus. „opdat ik U niet zegge, dat gij ook uzelf mij daartoe schuldig zijt”. Paulus kon dat zeggen. Het was zijn recht. Die het altaar dient, moet ook van het altaar leven. Toch wil Paulus dat niet zeggen. Hij laat hier zijn rechten varen. Hij leed dan nog liever schade en ongelijk, als het tussen Onesimus en Filemon maar goed mocht komen.

In heel zijn pleidooi komt dus een zelfverloochenend leven openbaar. En dat is nu hetgeen God van ons allemaal vraagt. Gods kinderen zijn verplicht om elkander te dienen, ieder met zijn eigen gaven, die hij van God heeft gekregen. Hetzij natuurlijke of geestelijke. Zij zijn ook verplicht zichzelf te verloochenen. Wanneer beide zaken recht worden verstaan, dan heeft men het geestelijke evenwicht gevonden. Dan heerst men niet en kruipt men niet. Doch dan dient men elkander door de liefde. En dat is de wil van God. Ook voor ditmaal weer hartelijk gegroet.

Jullie aller vriend Ds. H. C. v.d. Ent

BOEKBESPREKINGEN

Leesboeken van Uitgeverij G. Kool te Veenendaal

We ontvingen een aantal kinderboeken ter recensie. Ten aanzien van enkele van die boeken willen we een paar opmerkingen maken. Overigens kunnen we ze van harte aanbevelen.

1. Geesje Vogelaar-van Maurik: **Annemieke en Daantje en Daniel en Laurens.**

Deze boekjes zijn geschikt voor jonge kinderen, die ze zeker graag zullen lezen of horen voorlezen. De prijs is **f 6,95** per stuk.

2. L. Janse: **Op de boerderij.** Ook voor jonge kinderen bestemd, met verhaaltjes over: tok-tok-tok, Mientje, Pop-pen-moe-der-tje enz. De prijs is **f 4,95.**

Toen de dijken braken: Dit boek is voor grotere kinderen bestemd. Het gaat over de watersnood van 1953. Het is goed, dat onze kinderen daarvan wat weten. De prijs is **f 6,95.**

Onderduikers gezocht....!!: We zien het al aan de titel, dat we hier te maken hebben met een boek over de angstige oorlogsjaren en de vervolging van de Joden. We mogen die jaren niet vergeten. De vraag komt op: waar zijn we met de uitredding gebleven? De prijs van het boek is **f 13,90.**

3. J. W. Ooms:

De val van de vesting: Dit boek gaat over de familie Schakel, een gezin met vier zoons, die afgezonderd leeft van de bewoonde buurt. Er komt een grote verandering doordat Ria Nijveen als ze voor de Duitsers moet vluchten daar terecht komt. Het is alles heel mooi beschreven. Het is een verhaal uit de Alblasserwaard. Het zou werkelijkheid kunnen zijn, maar geeft toch wel een erg optimistisch beeld van de werkelijkheid. En het godsdienstig klimaat zouden we graag wat anders gezien hebben. Toch willen we dit boek positief beoordelen. Ooms kon schrijven en boeien. Het boek kost **f 16,90.**

O, Kerstnacht schoner dan de dagen: Dit boek bevat verschillende verhalen: Brandt en zijn kinderen, Zwanenzang van de haat, Verzoening, Het kind en de boetgezant. Enz. Uit de titel van het boek blijkt, dat de schrijver verband legt tussen de mens met al zijn zonde en de komst van Christus. Hij doet dit op een treffende wijze. We kunnen daar lering uit trekken. Ook in dit boek komt het gevoel van de schrijver in geestelijk opzicht naar voren. Het boek kost **f 19,90.**

's-Gravenhage Eben Haëzerschool voor Reformatisch basisonderwijs,

Hilversumsestraat 8,
tel. 070-63 96 36.

Gevraagd per 1 augustus 1979 een

ONDERWIJZERES

voor klas 1 of 2, bevoegd voor j.k.en r.
van Reformatorische beginselen (Geref. Gemeente, Chr. Gereformeerd e.d.)
Liefst met ervaring. Vakleerkracht voor gym en handenarbeid aanwezig.

Inl. bij het hoofd der school P. Noordermeer,
Conradkade 170, 's-Gravenhage, tel. 070-456410.

Sollicitaties aan de secretaris van het Bestuur Ir. Z. C. Verhey, Berkenbosch Blokstraat 37, Scheveningen, tel. 070-546196.

Voor al Uw

- ★ **BOEKEN**
- ★ **BIJBELS en**
- ★ **PSALMBOEKEN**

Beleefd aanbevelend

BOEKHANDEL

VAN LEEUWEN

POSTBUS 39, URK - TELEFOON 05277 - 1783

B.G.G. 05250 - 1531

Te huur, vrije gedeelte van een woning in het midden des lands.

Dicht bij bos, bus, kerk en winkels.
Bezet van 14 - 7 t/m 28 - 7, geen radio en t.v.,
zondag in ere houdend.
tel. 08384-1317.

Zang en Orgelavonden Uit de Ned. Herv. Bovenkerk te Kampen.

Medewerkenden: Hervormd Wijkkoor.
Kamper Mannenkoor o.l.v. Klaas J.
Mulder, en orgel W. H. Zwart en
K. J. Mulder. Verkrijgbaar op cassette
(Philips C. 90)
Karel van Leeuwen, Wildemaetstraat,
8081 AG Elburg. tel. 05250-1531.

Stationssingel 50
Tel. 08385-13978
Postbus 177
3900 AD Veenendaal

Rustoord

„Repos Ailleurs”

te Driebergen heeft weer
kamers vrij voor hen die er
uit moeten voor rust, om
wat op te knappen.
Huiselijke sfeer en geen
T.V. of radio.
Tel.: 03438-2466

HOTEL

**DREYEROORD -
OOSTERBEEK**
Telefoon 085-333169

Het hotel waar mevrouw
zich „uit” - en mijnheer
zich „thuis” voelt.

Voor bijbels, boeken en
muziek
is **LINDENBERG** uniek!

Grote voorraad
Snelle levering

ook van de allernieuwste
uitgaven

**Lindenberg's
boekhandel**

Slaak 4 - 8 (postbus 4209)
ROTTERDAM 16

(Uw bestelling ongefrankeerd:
antwoordnummer
77).

TALRIJKE

DANKBETUIGINGEN
ontvangen wij van hen die
ten einde raad één van
onze meer dan 40 ver-
schillende kruidenrecep-
ten bestelden, o.a.
eczeem, galsteen galaan-
doening hoge bloeddruk,
hoofdpijn, ischias, koorts,
kriebelhoest, laxeer, mi-
graine, vermagering, ze-
nuwen enz. enz.

Alle soorten zijn verpakt
in kuren voor een maand
(verzendkosten à **f 12,50**
inbegrepen).

Vermeld wel duidelijk wel-
ke soort U wenst.

NIEUW!!!

De soorten vermagering,
zenuwen en vochtadrij-
vend, nu ook in **tabletform**
Maandkuur **f 15—**

**Drogisterij
SIKKING**

Barvoetestraat 5
Haarlem
Tel. 023 - 312882
Girc 190609

LEVEN OF DOOD?

Een hoogst actuele brochure rond de
ABORTUS PROBLEMATIEK voorzien van
uitvoerige toelichting door ds.H.G. Abma
op de lopende abortus wetsontwerpen
en een speciale preek van Drs. A.Vergunst
over Ps.139. Keurig uitgevoerd ong. 32 pag.
Prijs (inkl.verzendkosten) **F 4.50**

DE DOOD EN HET HIERNAMAALS,
door Prof.G.Wisse. Keurig gebonden, 151
pag. 5e druk (versch. binnenkort) **F 14,50**

GETRAIND....EN WEL?

Sensitivitytraining in het licht van de
Bijbel door Ds.J. Van Amstel.Geb. 127 pag.
(2e druk verschijnt binnenkort) **F 13,75**

Uitgeverij en Boekhandel

STARK - TEXEL

Postbus 302, 1794 ZG Oosterend(N.H.).
Tel. 02223-495. (Al onze uitgaven zijn
tevens verkrijgbaar in de boekhandel)

PLAATS UW
FAMILIEBERICHT IN
BEWAAR HET PAND

Ga óók mee met de fijne zevendaagse voorjaarsreis.

Een van de hoogtepunten van de reizen die de nieuwe Amicitia dit jaar
hoopt te maken is zonder enige twijfel de prachtige voorjaarsreis.
Het landschap aan de boorden van de Rijn toont zich in een schitterend
panorama. Het weer is, over het algemeen genomen in deze periode
heerlijk zacht. Niet te warm en niet te koud. En dan het programma. Een
rondrit door Dusseldorf en het schitterende Ahrtal. De beroemde Loreley
en het gezellige plaatsje Cochem. Kortom deze zevendaagse reis is de
moeite waard. Bel 01858-2046, en uw reisinformatrice, Regina Zoeteman,
vertelt u graag alles wat u weten wilt.

Vertrekdatum 12 mei f 625,- Uw reisleider Ds. B.G.A. v.d. Wiel.

Het comfort aan boord van de nieuwe Amicitia is prima.
U geniet van uitstekende maaltijden op basis van volledig pension.

Een reis op de Rijn met de nieuwe Amicitia.

Informatie.

naam _____

adres _____

woonplaats _____

**IKV
AMICITIA
IKV**

vraagt de Amicitia-reisgids 1979 aan. Opsturen in gesloten
enveloppe aan IKV-Amicitia, Postbus 22, 3340 AA
H.I. Ambacht

Frankeren met 55 cent.